

Nr 45

Utlåtande i anledning av motion om inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II:587 av herrar *Larsson* i Borrbby och *Boo* hemställes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation i enlighet med vad som i motionen anförs.

Motionärerna anför inledningsvis, att avsikten med motionen är att söka förbättra den förvärvsarbetande ungdomens bostadssituation. De framhåller, att ungdomens efterfrågan på direktupplåtna bostäder har ökat och väntas öka ytterligare. Härtill bidrar bl. a. de stora födelsekullarna från 1940-talet, inkomsthöjningarna, ungdomens ökade frigörelse från föräldragenerationen och rörligheten på arbetsmarknaden. De unga torde vara den grupp, som snabbast utvecklar en ökad bostadsefterfrågan, och bristen på bostäder drabbar dem i särskilt hög grad. Då upplåtelse av bostäder förknippats med sociala hänsynstaganden blir följderna att de unga regelmässigt ställs sist i bostadskön. Detta återverkar även på produktionens inriktning.

Motionärerna anför, att vissa bostadspolitiska åtgärder är avsedda för klart avgränsade konsumentgrupper, t. ex. studerande ungdom. Speciella samhällsinsatser görs också för bl. a. pensionärer. Den förvärvsarbetande ungdomen är däremot i praktiskt taget alla avseenden eftersatt på bostadsmarknaden.

Ungdomen torde främst efterfråga s. k. smålägenheter, som inte är lämpliga som familjebostäder.

Många ensamstående ungdomar med förvärvsarbete har goda inkomster i förhållande till sitt försörjningsansvar, och många är beredda till betydande ekonomiska uppoffringar för att få en egen bostad. Kunde bostadsönskemålen förverkligas på ett tillfredsställande sätt kan det antagas att det skulle leda till ett ökat, mera regelbundet och varaktigt sparande från ungdomen, som enligt motionärerna i allmänhet torde ha goda förutsättningar att stå för det ökade sparande, som fordras för en ökning av den totala bostadsproduktionen.

Motionärerna föreslår utredning om inrättande av en landsomfattande organisation »*Ungdomens bostadsrättsorganisation*» (Ubo), baserad på insatser av ungdomen, av stat och kommun, av intressenterna på bostadsmarknaden och av kreditinstituten.

Motionärerna föreslår bl. a. följande allmänna riktlinjer.

Medlemskap skall vinnas genom regelbundet bostadsrättssparande i organisationen. Andel i Ubo skall ge preciserad rätt till bostad genom organisationens försorg. Reglerna bör utformas så att ungdomar med kapitaltillgångar inte ställs i bättre läge än de som regelbundet sparar av sin lön.

Staten bör svara för erforderliga rättsregler. Kommunerna, som lokalt svarar för samhällets insatser för bostadsförsörjningen och upprättar bostadsbyggnadsprogram, bör vara den lämpligaste basen för Ubos lokala organisation.

Genom att på skäligen villkor få del av det kapital, som står till Ubos förfogande, stimuleras byggherrarna att uppföra och upplåta ungdomsbostäder.

Kreditinstituten bör få till uppgift att förvalta de medel, som inflyter genom ungdomens bostadsrättssparande. Innan bostadsrätt infrias bör kreditinstituten disponera medlen så att de kommer bostadsmarknaden till godo.

Ubo bör främst hyra bostäder för att upplåta dem till unga människor men bör även kunna äga och förvalta bostäder.

På många orter i landet finns redan organisationer där även ungdomen kan bostadsspara. Detta är dock enligt motionärernas uppfattning inte tillräckligt motiv för att inte pröva nya former. Inom de existerande formerna har man för små möjligheter att påverka användningen och fördelningen av det kapital man sparar ihop.

I princip skall konkurrens med pensionärer — vilka till viss del efterfrågar samma slags bostäder som ungdomen — inte behöva uppkomma även om Ubo ges möjlighet att hyra och förvalta också äldre bostäder, eftersom tilldelningen av en äldre lägenhet till en Ubo-medlem ändå innebär att sparkapitalet kommer bostadsföretaget till del och det därigenom blir möjligt att tillgodose någon annan med bostad.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttrande från bostadsstyrelsen samt berett Svenska Riksbyggen och Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadsföreningars Riksförbund u. p. a. (HSB) tillfälle att yttra sig.

Bostadsstyrelsen anför bl. a., att ungdomens efterfrågan på egna bostäder har ökat och väntas öka ytterligare. Denna ökade efterfrågan har kunnat tillgodoses i betydande, dock ej tillräcklig omfattning. Styrelsen belyser med nedanstående tablå att den andel av de yngre ogifta som har egen lägenhet har ökat väsentligt mellan 1945 och 1960. Utvecklingen fram t. o. m. 1965 torde med all sannolikhet visa en fortsatt ökning.

Lägenhetsinnehavare i % av hela folkmängden i respektive grupp (hushållskvoter) åren

		1945	1960
Ogifta män	20—24 år	4	11
	25—29 »	13	27
	30—39 »	22	38
Ogifta kvinnor	20—24 »	8	17
	25—29 »	17	37
	30—39 »	23	50

I vilken grad de förvärvsarbetande ensamstående ungdomarna — i jämförelse med andra folkmängdsgrupper — inte har kunnat realisera sin bostadsefterfrågan torde dock vara mycket svårt att bedöma.

Styrelsen instämmer i motionärernas uttalande, att ungdomens ökade bostadsefterfrågan inte kan helt tillgodoses utan en ökning av såväl den totala bostadsproduktionen som produktionen av för ungdom lämpliga bostäder. En av förutsättningarna för en ökad bostadsproduktion är ett ökat personligt sparande. Styrelsen anser det emellertid inte vara rimligt, att den, som i någon form »bostadssparar», på av motionärerna föreslaget sätt genom samhällliga åtgärder skall ges förtur framför andra bostadssökande med kanske mera angelägna bostadsbehov men med begränsade möjligheter att spara.

Som antyds i motionen bör behovet av bostäder, lämpliga för ungdom, uppmärksammas vid upprättandet av de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen. I tillämpningsföreskrifterna till kungörelsen om kommunala bostadsbyggnadsprogram understrykes att det är en kommunal angelägenhet att beakta olika boendekategoriernas behov av bostäder och att kommunerna i sin planering av bostadsförsörjningen bör fästa större uppmärksamhet vid de ensamståendes bostadsbehov. Det bör kunna förväntas, att såväl kommunerna som byggherrarna beaktar dessa behov.

Det synes styrelsen uppenbart, att en organisation av den art motionärerna föreslagit skulle ge upphov till många administrativa komplikationer, bl. a. när det gäller överflyttningen av kapital mellan kreditinstitut, olika byggherrar och — när den sparande inte längre tillhör kategorin förvärvsarbetande ungdom — den som äger kapitalet.

Styrelsen erinrar om att fullmäktige i riksgäldskontoret i skrivelse i februari 1967 förordat ytterligare utredning med anledning av förslag om ett av staten premierat bostadssparande. Enligt fullmäktige bör denna utredning ske mot bakgrunden av en mer allmän bedömning av de lämpliga formerna för att främja sparandet.

Bostadsstyrelsen finner ej skäl för en särskild utredning angående inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation.

Svenska Riksbyggen anför, att man i många sammanhang understrukt behovet av ett ökat sparande med bostaden som sparmål och att man ser det som en väsentlig angelägenhet att medverka till ett ökat bostadssparande. Sedan 1959 bedriver Riksbyggen tillsammans med sparbankerna ett organiserat bostadssparande, som nu omfattar omkring 12 000 sparare, vilka tillsammans har en sparbehållning på 30 miljoner kronor. Tillsammans med dem som via bostadssparandet fått riksbyggelägenhet uppgår antalet till 24 000 och det totala sparbeloppet till 84 miljoner kronor. Sparandets omfattning har ökat varje år med i runt tal 3 000 sparare netto. De som varje år fått lägenhet via bostadssparandet har tagit i anspråk mellan en tredjedel och uppemot hälften av Riksbyggens produktion. Det är uppenbart att det finns ett stort outnyttjat utrymme för bostadssparande.

På orter utan bostadsförmedling kan Riksbyggens samtliga lägenheter fördelas till bostadssparare. På övriga orter bestäms genom överenskommelse mellan förmedlingen och Riksbyggen hur stor andel av företagens lägenheter som skall få fördelas till bostadssparare. Denna andel, som växlar mellan 20 och 100 procent, disponerar då Riksbyggen och sparbanken medan resten fördelas av förmedlingen.

Svårigheterna att öka antalet sparare är huvudsakligast dels att man på vissa platser inte kunnat nå överenskommelser med bostadsförmedlingarna om rätt för Riksbyggen att disponera viss del av sin bostadsrättsproduktion för bostadssparare, dels ock att Riksbyggen på vissa platser inte får möjlighet att bygga i bostadsrättsform.

Det är uppenbart att åtgärder från samhället, främst kommunerna, har avgörande betydelse i detta sammanhang. Riksbyggen anser att ökade möjligheter att bygga i bostadsrätt är den viktigaste åtgärden för att nå ett ökat sparande.

Riksbyggen har inget särskilt ungdomssparande men understryker den betydelse som ungdomslönsparandet har. Av de 170 000 som ungdomslönsparar torde en mycket stor del använda sitt sparande till bostaden.

Riksbyggen anför vidare att motionärernas förslag förefaller mindre lämpligt från vissa administrativa synpunkter och med hänsyn till finansieringssystemet.

Enligt Riksbyggens uppfattning tillgodoses den grundtanke som motionen ger uttryck åt bättre inom ramen för det organiserade bostadssparande, som nu bedrivs av bostadskooperationen, sparbankerna och andra.

HSB anför, att behovet av smålägenheter för bl. a. yngre ensamstående personer även i fortsättningen bör tillgodoses inom ramen för den allmänna bostadsbyggnadsverksamheten. Denna grupp har samma möjligheter som andra befolkningsgrupper att genom bostadssparande bidra till önskad bostadsproduktion. Inom HSB deltar ett stort antal yngre ensamstående personer i bostadssparande. I förmedlingshänseende behandlas de på samma sätt som övriga bostadssökande.

HSB erinrar om att bostadspolitiska åtgärder planeras som bl. a. avser att stimulera rörligheten på bostadsmarknaden. Genomförs dessa planer skulle yngre ensamstående personers efterfrågan av smålägenheter sannolikt kunna tillgodoses i större utsträckning än för närvarande.

Den av motionärerna skisserade organisationen synes inte avse att ge medlemmarna-bostadsspararna inflytande över lägenheternas förvaltning. Den som genom egen kapitalinsats möjliggjort bostadsproduktion bör ha rätt till de fördelar i detta hänseende, som de bostadskooperativa principerna garanterar. Riksförbundet anser inte något behov föreligga av den skisserade organisationen.

Utskottet

I motionen hemställes om utredning angående inrättande av en bostadsrättsorganisation för yngre ensamstående personer med förvärvsarbete. Motionärerna avser att man genom denna organisation skall ge möjlighet att snabbare tillgodose behovet av bostäder för ungdom och stimulera till ett ökat sparande, som skulle komma bostadsmarknaden till godo.

Statsmakterna har förra året i fråga om bostadsproduktionens inriktning på olika lägenhetstyper uttalat, att den fördelning mellan små och stora bostäder som utvecklats under senare år i allt väsentligt bör bibehållas de närmaste åren (SU 1966: 38). Innevarande års riksdag har i anledning av motioner med olika förslag om ändrad produktionsinriktning godkänt uttalande av statsutskottet (nr 100) att anledning inte föreligger till ändrat ställningstagande i frågan.

I de av bostadsstyrelsen 1966 utfärdade tillämpningsföreskrifterna till kungörelsen om kommunala bostadsbyggnadsprogram har bl. a. understrukits, att kommunerna i sin planering av bostadsförsörjningen bör fästa uppmärksamhet vid de ensamståendes bostadsbehov.

Riksdagen har i år i huvudsak godkänt förslag i propositionen nr 100 att länsbostadsnämnd på framställning av kommun skall kunna föreskriva som villkor för bostadslån att låntagaren förbundit sig att låta kommunal bostadsförmedling förfoga över rätten att anvisa sökande till lägenheterna. Riksdagen har emellertid ansett att möjligheterna att från den kommunala förmedlingen undanta bostäder som förmedlas till dem som bedrivit organiserat bostadssparande borde prövas av Kungl. Maj:t.

I samma proposition har framlagts förslag i fråga om anvisningsnormer att anknytas till förmedlingsvillkor i syfte att en rimlig avvägning mellan olika bostadssökandes intressen skall nås. Utskottet finner ej skäl att man skall frångå sådana generella fördelningsregler.

I den nya bostadslånekungörelse som utfärdats efter riksdagens beslut i anledning av propositionen har föreskrivits, att kommun kan göra undan-

tag från förmedlingsvillkor för bostadslån bl. a. i fråga om bostäder som upplåtes till personer som sparat till bostad genom regelbundna insättningar i kreditinrättning, vilken anordnar bostadssparande för allmänheten eller sina medlemmar.

Ensamstående ungdomar har samma möjligheter som andra befolkningsgrupper att genom bostadssparande förvärva bostadsrätt inom den ram som bestäms av produktionens inriktning på olika lägenhetstyper. I vilken utsträckning denna form för bostadsupplåtelse totalt kan komma att tillämpas bestäms emellertid främst av kommunernas egna bostadspolitiska avvägningar. Utskottet finner mot denna bakgrund inte skäl till att någon viss kategori av bostadssparare genom statens medverkan skall försättas i ett gynnsammare konkurrensläge i fråga om bostadsrättslägenheter som upplåtes utan bostadsförmedlingens medverkan.

Ett ökat sparande synes kunna uppnås i de former som nu tillämpas. Utskottet vill emellertid även framhålla, att ett av lönsparkommittén framlagt och av fullmäktige i riksgäldskontoret med eget yttrande i februari detta år överlämnat förslag om premiering av ett långsiktigt bostadssparande i nära anslutning till ungdomslönsparandet och det allmänna lönsparandet övervägs inom Kungl. Maj:ts kansli.

Utskottet finner med hänsyn till vad ovan anförts inte skäl tillstyrka motionsyrkandet utan hemställer,

att motionen II: 587 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 oktober 1967

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sörlin (s), Hellebladh (s), Eric Gustaf Peterson (fp), Axel Kristiansson (cp), Hedlund (s), Yngve Persson* (s), fru Elvy Olsson (cp), herr Helge Karlsson (s), fru Diesen (h), herrar Blomquist (h) och Wirtén (fp);

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), fru Jäderberg (s), herrar Hamrin i Kalmar (fp), Svensson i Kungälv* (s), Lundmark (s), Haglund (s), Larsson i Borrby (cp), Nilsson i Bästekille (h), Hyltander (fp), Nordgren (h), Johansson i Växjö (cp) och Wiklund i Härnösand* (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Axel Kristiansson* (cp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Larsson* i *Borrby* (cp) och *Johansson* i *Växjö* (cp), vilka anfört

dels att den mening i utskottets utlåtande som börjar med orden »Utskottet finner» och slutar med ordet »fördelningsregler» bort utgå,

dels ock att utskottets utlåtande fr. o. m. det avsnitt som börjar med orden »Ensamstående ungdomar» samt utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»De unga torde vara den grupp, som snabbast utvecklar en ökad bostads efterfrågan och bristen på bostäder drabbar dem i särskilt hög grad. Då upplåtelse av bostäder förknippats med sociala hänsynstaganden blir följden att de unga regelmässigt ställs sist i bostadskön.

Vissa bostadspolitiska åtgärder är avsedda för klart avgränsade konsumentgrupper, t. ex. studerande ungdom. Speciella samhällsinsatser görs också för bl. a. pensionärer. Den förvärvsarbetande ensamstående ungdomen är däremot i praktiskt taget alla avseenden eftersatt på bostadsmarknaden.

Många ensamstående ungdomar med förvärvsarbete har goda inkomster i förhållande till sitt försörjningsansvar, och det är känt att många är beredda till betydande ekonomiska uppoffringar för att få en egen bostad. Väntetiden i bostadsköerna är emellertid lång, särskilt i de stora städerna. Kunde bostadsönskemålet förverkligas snabbare skulle det, enligt utskottets mening, leda till ett mera regelbundet och varaktigt ungdomssparande. Ett inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation, i enlighet med i motionen angivna riktlinjer, skulle verksamt kunna bidra till den ökning av sparandet som fordras för en ökning av den totala bostadsproduktionen.

Utskottet vill sålunda tillstyrka motionen och hemställer,

att riksdagen med bifall till motionen II: 587 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation i enlighet med vad som i motionen anförs.»

Särskilt yttrande

av herr *Eric Gustaf Peterson* (fp), fru *Diesen* (h) samt herrar *Blomquist* (h), *Hamrin* i *Kalmar* (fp), *Hyltander* (fp) och *Nordgren* (h).

Behovet av bostäder för ensamstående är ett problem som snarare ökat än minskat. Framför allt är det naturligtvis ett problem som berör den ungdom som nu för första gången söker en bostad. De i den föreliggande motionen aktualiserade problemen är väl värda uppmärksamhet. Det torde således med skäl kunna ifrågasättas om man inte i det framtida bostadsbyggandet

i högre grad än vad som nu är fallet även måste taga hänsyn till behovet av mindre bostäder för ensamstående. Svårigheten att åstadkomma detta samtidigt som det allmänna bostadsbyggandet måste inriktas på att tillgodose familjebostäder är uppenbar.

De enda vägar som hittills prövats då det gäller att lösa ungdomens speciella bostadsproblem har varit de s. k. ungdomshotellen. Alltför få ungdomshotell har emellertid hittills byggts för att det aktuella behovet skall kunna tillfredsställas.

Ungdomshotellen löser emellertid endast problemen för de yngre åldersgrupperna. Det vore därför lämpligt om ungdomshotellen kunde byggas i större omfattning. Det vore också befogat att ompröva de maximiåldersgränser som vanligen gäller för de boende.

Beträffande motionärernas önskemål om en speciell form av bostadssparande synes det angeläget att poängtera att målsparande i skilda former naturligtvis är av utomordentlig betydelse. Men det torde knappast föreligga behov av en särskild konstruktion av ungdomens bostadssparande.

De nuvarande formerna för bostadssparande ger goda möjligheter för ungdomar som önskar spara till bostad. Ungdomens lönsparande är ju också en särskilt förmånlig form för ungdomens målsparande.